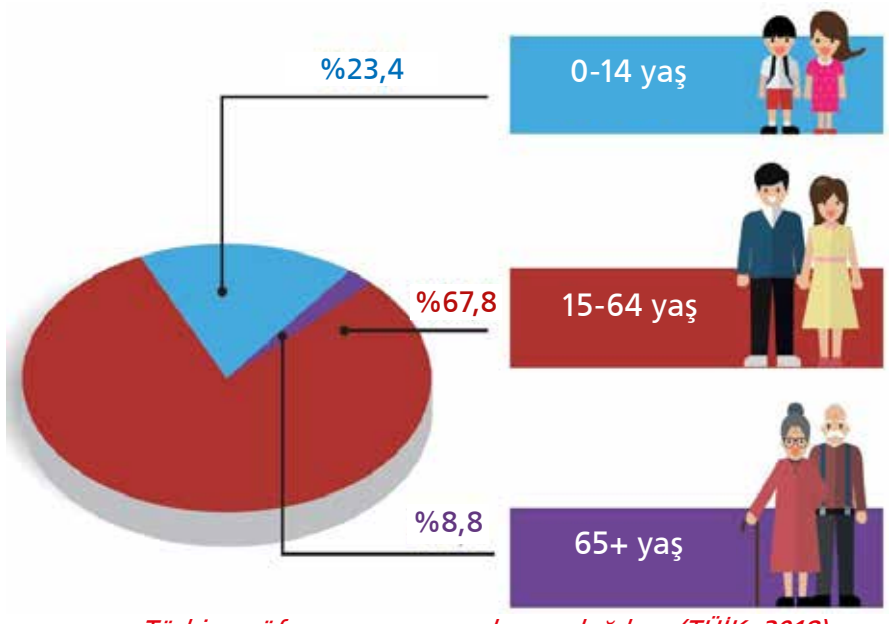
COĞRAFYA Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRKİYE'DE NÜFUSUN YAPISAL ÖZELLİKLERİ

Demografik, sosyal ve ekonomik verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve analiz edilmesine **nüfus sayımı** denir. Bir ülke nüfusunun yapısal özellikleri, o ülkenin sahip olduğu nüfus miktarı kadar önemlidir. Çünkü gelecekte yapılacak planlamalar, kalkınma politikaları vb. faaliyetler bu mevcut potansiyelin bilinmesine bağlıdır. Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı, eğitim durumu, kır ve şehir nüfus oranı ve çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı gibi özellikler nüfusun yapısal özelliklerini oluşturmaktadır.

Türkiye'de nüfusun yaş gruplarına dağılımı

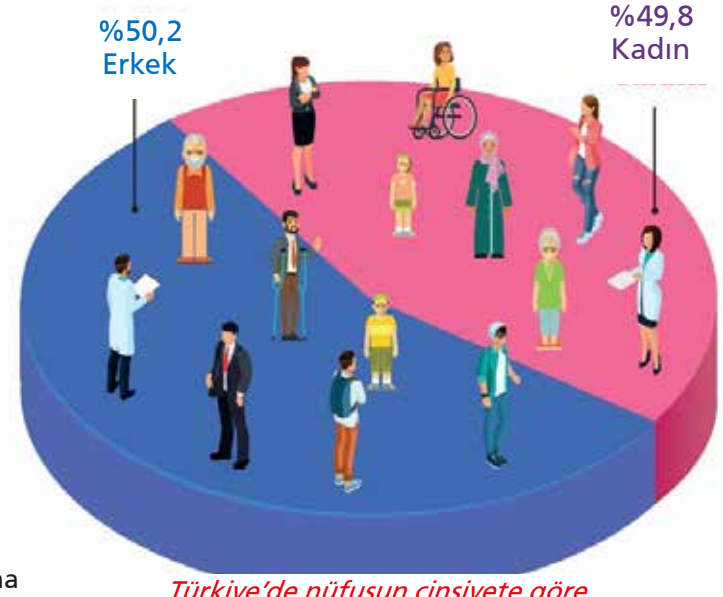

Türkiye nüfusunun yaş gruplarına dağılımı (TÜİK, 2018)

Ülke nüfusumuzun en önemli özelliği genç ve dinamik bir yapıya sahip olmasıdır. Toplam nüfusun %23,4'lük kısmını 0-14 yaş grubu, %67,8'ini 15-64 yaş grubu, %8,8'lik kısmını da 65 ve üzeri yaş grubu oluşturur. Nüfus piramitleri, nüfusun yaş gruplarına dağılımı hakkında bilgi verir. Türkiye'de nüfus piramitlerinin şekli, nüfus artış hızının değişmesi ve ortalama yaşam süresinin uzamasına bağlı olarak sürekli değişim göstermektedir. Ülkemiz, 1990 yılına kadar geniş tabanlı nüfus piramitlerine sahipken günümüzde nüfustaki değişimler nedeniyle nüfus piramidinin tabanı daralmaya başlamıştır. Türkiye'de 1980 yılında ortanca yaş 19 iken 2018 yılında 32 olmuştur. Bu durum, ülkemizin gelişmişlik seviyesinin yükseldiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

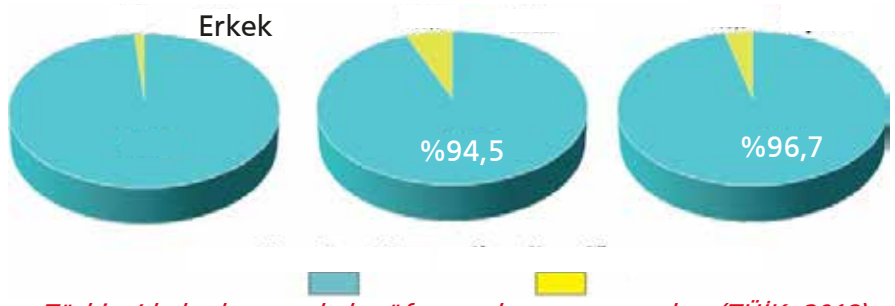
Türkiye'de nüfusun cinsiyet yapısı

Ülkemizde kadın ve erkek nüfusun oranı birbirine yakındır. Ancak 65 ve üzeri yaş grubunda kadınların oranı erkeklerden fazladır. Bir yerde kadın ve erkek nüfusun farklı olmasında göç alıp verme durumu etkili olmaktadır. Sanayi ve ticaretin geliştiği şehirler göç aldığından dolayı daha fazla erkek nüfusa sahiptir. Bu duruma İstanbul, Bursa ve Gaziantep şehirleri örnek verilebilir. Kırsal alanlarda ise ekonomik imkânların yetersizliğinden dolayı erkek nüfus, çalışmak amacıyla bulunduğu yeri terk ederek göç etmek zorunda kalır. Bu durumun yaşandığı yerlerde de kadın nüfusun erkeklerden daha fazla olduğu görülür.

Türkiye'de nüfusun cinsiyete göre dağılımı (TÜİK, 2018)

Türkiye'de nüfusun eğitim durumu

Türkiye'de kadın ve erkek nüfusun okuryazar oranları (TÜİK, 2018)

Nüfusun sahip olduğu en önemli niteliklerinden biri eğitim durumudur. Türkiye'de 1950 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusun yaklaşık %31,8'lik kısmı okuryazardı. 2018 yılında ise ülkemizde okuma yazma bilenlerin oranı %96,7'ye yükselmiştir. Ancak kadın ve erkeklerde eşit bir dağılım göstermeyen bu oran, kadınlarda %94,5 iken erkeklerde %99 olarak tespit edilmiştir.

Türkiye'de aktif nüfusun çalıştığı ekonomik faaliyet kolları

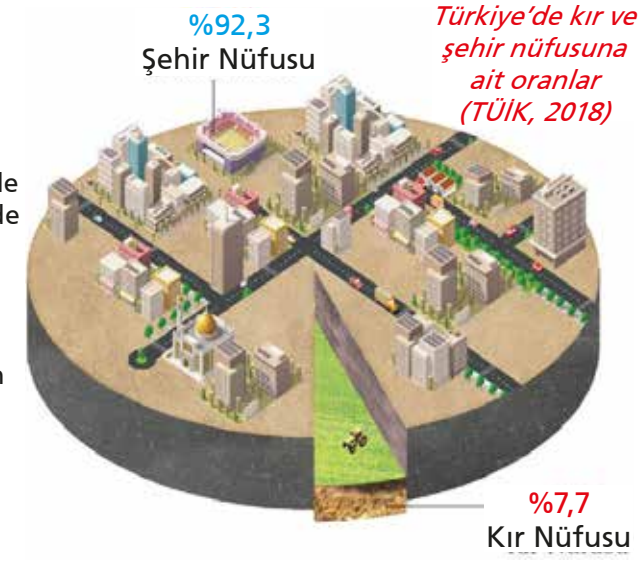
15-64 yaş grubunda yer alan nüfus aktif ya da çalışma çağındaki nüfusu oluşturmaktadır. Aktif nüfusun çalıştığı ekonomik faaliyet kolları tarım, hizmet ve sanayi sektörlerinden oluşmaktadır. Ülkenin sahip olduğu ekonomik faaliyet kolları, nüfusun sosyoekonomik yapısı üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır. Türkiye'de 1927'den beri sürdürülen ekonomik faaliyetlere bakıldığında tarım sektöründe çalışanların oranı azalırken sanayi ve hizmetler sektöründe çalışanların oranı ise artmaktadır. Aktif nüfus içinde çalışanların oranı erkek nüfusta daha fazladır. Ayrıca ekonomik faaliyetlerin dağılışı illere göre farklılık göstermektedir.

Türkiye'de nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı (TÜİK, 2018)

Türkiye'de nüfusun kır ve şehir oranları

Nüfus kriterine göre Türkiye'de nüfusu 10 000'in altında olan yerleşmeler kırsal, bu sayının üzerinde olan yerleşmeler de şehirsel yerleşme olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde 1927 yılında %75,8 olan kır nüfusu oranı, azalarak 2018 yılında %7,7'e kadar gerilemiştir. Aynı dönemde %24,2 olan şehir nüfus oranı ise artarak 2018 yılında %92,3'e yükselmiştir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde kır ve şehir nüfusunun dengeli bir dağılım göstermediği görülmektedir. Sanayinin geliştiği İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illerde şehir nüfusu; Karadeniz ve Doğu Anadolu'da yer alan illerin büyük çoğunluğunda ise kır nüfusu daha fazladır.

Türkiye'de kır ve şehir nüfusuna ait oranlar (TÜİK, 2018)

SORULAR

1. Türkiye'de kırsal kesimlerde doğum oranları fazla olmasına rağmen nüfus artış hızı düşüktür.

Buna göre kırsal kesimlerde nüfus artış hızının düşük olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yeryüzü şekillerinin engebeli olması
B) Ölüm oranlarının fazla olması
C) Yoğun göç vermesi
D) Eğitim seviyesinin düşük olması
E) Tarımsal üretimin az olması

Cevap: C

2. 2018 yılı verilerine göre Türkiye'de ortanca yaş 32'dir. Türkiye'nin bazı alanlarında ise ortanca yaş değeri 18–21 arasıdır.

Buna göre Türkiye'nin bazı alanlarında ortanca yaş değerinin 18–21 yaş arasında olması aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?

A) Bebek ölüm oranlarının yüksek olması
B) Doğum oranlarının yüksek olması
C) Başka ülkelere göç verilmesi
D) Beslenme alışkanlıkları
E) Ortalama ömrün azlığı

Cevap: B

3. **İstanbul, Bursa ve Gaziantep şehirlerinde erkek nüfus oranın fazla olması;**

I. Ekonomik anlamda göç almaları
II. Yer altı kaynaklarının fazla olması
III. Yüz ölçümlerinin büyük olması

gibi durumlardan hangileri ile daha çok ilişkilidir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) I, II ve III

Cevap: A